

Katona Péter

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem marosvásárhelyi műszaki és humántudományok karának vonzásterülete. A vonzásterület dinamikai vizsgálata az expanzió tükrében

Erdély felsőoktatási centrumainak a vonzásterülete empirikus kutatási módszerekkel jelenleg még feltáratlanok. Ezek közül Marosvásárhely jelentős felsőoktatási centrum, a történeti Székelyföld kulturális központja évszázadok óta. A város középfokú oktatási vonzáskörzetének helyi és megyei szinten van jelentősége. A felsőoktatási intézmények vonzásterülete regionális és országos jelentőségű, ami intézményenként eltérő jellegű lehet. Mindez a képzési programok kínálatától, a társadalmi igényektől, a közlekedési infrastruktúra jellemzőitől, a város elérhetőségétől függ nagyrészt. Jelen tanulmányban lehatárolásra kerül a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Műszaki és Humántudományok Kara Marosvásárhelyen működő intézményének a vonzásterülete. A vonzásterület struktúrája és dinamikája a felsőoktatási expanzió tükrében kerül bemutatásra.

BEVEZETŐ

A felsőoktatási expanzió a volt kommunista blokk országokban gyorsuló fázisba lépett a rendszerváltás utáni időszakban. A tanulmányaikat felsőfokon folytatni akarók 1990-ig korlátozottan vehették igénybe a felsőoktatási intézményeket az ismert tervutasításos rendszert működtető politikai hatalom elveinek megfelelően. Magyarán: a szovjet érdekszférába tartozó országokban akadályozták, mesterségesen késleltették a felsőoktatás kiterjedésének normális folyamatát (Kozma, 2010).

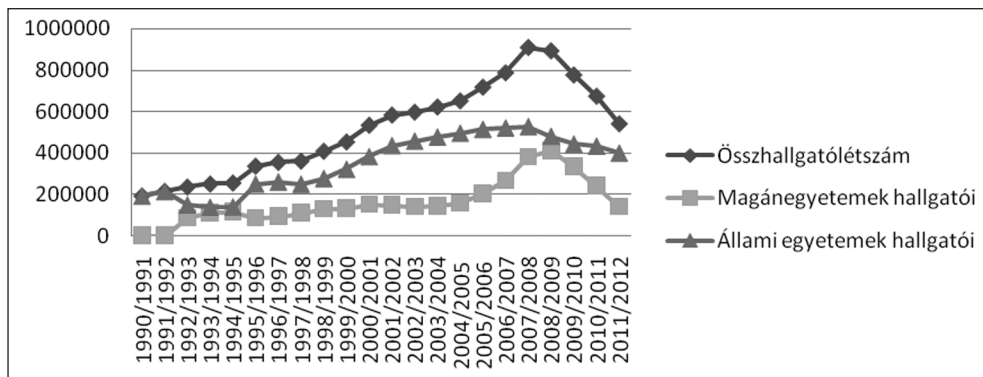
A 90-es évek végére Romániában a hallgatólétszám megháromszorozódott az 1989/1990-es egyetemi évhez viszonyítva (Bárdi – Berki – Ulicsák, 2001). Ezt követi a 2000-es évek gyorsuló növekedése, ami 2008-ban éri el a maximumot (1. ábra). Ez a növekedés a társadalmi-gazdasági igények változásával magyarázható (Papp, 1998), ami a munkaerőpiac szerkezetének változásaira való érzékeny reagálás volt. A felsőoktatási intézmények intézményi differenciálódással, képzési program-diverzifikációval válaszoltak a jelenségre (Hrubos, 2011).

Az expanzió kapcsán fontos említeni azt az OECD kutatást, miszerint homogén társadalmakban az expanzió terjedése gyorsabb, mint etnikai, nyelvi szempontok szerint megosztott államokban. Ennek az oka, hogy a többségi társadalom domináns közösségei korlátozzák az etnikai kisebbség hozzáférését a felsőoktatáshoz. Ez visszafogott expanziót eredményez. A kutatás rávilágít arra is, hogy a kisebbségi kontroll alatt levő felsőoktatási intézményekben és prog-

ramokban magasabbak a részvételi mutatók és a programok is eredményesebbek (Salat – Papp – Csata – Péntek, 2010).

Romániában a törvényi hiátusra a rendszerváltást követő időszakban gombamód jelentek meg a magánegyetemek (Bárdi – Berki – Ulicsák, 2001). Ez a folyamat csak az oktatási törvényi szabályozások, az akkreditáció és a gazdasági válság hatására lassult le 2008 után, ami a magánegyetemi hallgatók számának alakulásában is megmutatkozik (1. ábra).

Az expanzió jelensége az országos szint és a helyi szint között valamelyest különbségekkel zajlott, ebben a vonatkozásban meghatározó volt a felsőoktatási centrum intézményi rendszerének a szerkezete és programkínálata.

Forrás: INS¹: Anuarul Statistic al României 2010 alapján, kiegészítve, a szerző szerkesztése.

1. ábra: *A hallgatólétszám alakulása Romániában intézménytípusonként (1990–2012)*

Marosvásárhelyen 2008 után sem számolunk hallgatói létszámcsökkenéssel, ami az országban nem sok egyetemi központban volt érzékelhető 2012-ben. A felsőoktatási expanzió hatása térben is jól nyomon követhető (3, 4 és 8 ábrák). Ez a jelenség a felsőoktatási intézmények vonzáskörzetének dinamikai vizsgálatára is lehetőséget teremt.

A városok vonzáskörzetének a lehatárolása a közgazdaságtanban és a településföldrajzban klasszikus kutatási témának számít. A gazdaság- és területfejlesztési stratégiák kidolgozása során elengedhetetlenek ezek a kutatási eredmények, amelyek megalapozzák a modern államokban a funkcionális térszervezést, a regionalizálást.

Benedek szerint (Benedek, 2000) „nem folytathatunk térkutatást és régióanalízist csupán a tudomány kedvéért, hanem az elért eredményeket a regionális és/vagy helyi közösségek esélyeinek növelésére kell felhasználni.” Jelen tanulmány elkészítése is mindezek figyelembevételével történik.

A rendszerváltás utáni magyar földrajztudományban lezajlott paradigmaváltás megerősítette a társadalomföldrajz létjogosultságát, amely kutatásaiban a cselekvő ember térbeli viselkedésére helyezte a hangsúlyt. A Patzsch-féle alapfunkciókat kutató tudományterületek a társadalomföldrajz résztudományai (Császár, 2003). A társadalomföldrajzon belül a kulturális földrajz a

1 INS=Institutul Național de Statistică

földrajztudomány leggyorsabban fejlődő területe, amelynek megközelítése és tartalma régióként és szerzőnként változik (Tócsányi – Tóth, 2002). A kulturális földrajz alrendszereként fogható fel az oktatásföldrajz, amely az oktatáskutatás területi dimenzióinak vizsgálatára szolgáló új tudományterület. Ez az új tudomány a terület-, a humán erőforrás és az oktatásfejlesztés metszéspontjában álló problémákra fókuszál, és célja elsősorban a fejlesztés és a politikai döntések megalapozása (Császár, 2003).

Az oktatásföldrajz magyarországi meghonosítója, Császár Zsuzsa 2003-ra elvégezte a magyar közoktatás területi sajátosságainak oktatásföldrajzi elemzését. Az elemzés végén további kutatási irányokat vázolt fel. Ezek közül kiemelendő a felsőoktatás és a területi folyamatok kapcsolatának elemzése, a felsőoktatás és beiskolázási körzeteinek a lehatárolása, valamint a felsőoktatás térségformáló szerepének a vizsgálata.

A teljesség igénye nélkül jelen tanulmány is ezeket a kutatási irányvonalakat követi, amelynek legfőbb célja viszont a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Kar vonzásterületének a lehatárolása, és a területi kapcsolatokat alakító tényezők feltérképezése. Mindezen problémák megoldása az erdélyi magyar oktatásfejlesztést kívánja segíteni.

Még mielőtt rátérnénk a vonzásterületek, vonzáskörzetek lehatárolási problematikájára, fontos jelezni, hogy jelen tanulmány szerzője a térfelfogás szempontjából a modern regionális földrajzi irányzatot képviseli, amely szerint a tér, a régió nem abszolút értelemben fogható fel, hanem relacionálisan, szubjektum centrikusan. Ebben az esetben a tér, a régió a társadalmi interakciók eredménye, amelyet a kutatási módszerek, lehatárolási kritériumok jelentősen befolyásolnak, de mindenképpen fontos a lehatárolt régiók empirikus vizsgálata a régióban élő emberek perspektívájából (Benedek, 2000).

Fontos megjegyezni, hogy az eddigi kutatások során nem sikerült a szakembereknek egységes elvi vagy gyakorlati lehatárolási módszert elfogadni. Megoszlanak a vélemények azzal kapcsolatban is, hogy melyek azok a városi alapfunkciók, amelyeket ajánlatos figyelembe venni a városok komplex vonzáskörzetének lehatárolása során.

A városok vonzáskörzetén a településföldrajzban a szakemberek a város városi funkciói (oktatási, kereskedelmi, egészségügyi stb.) által vonzott településeket értik. A város és vonzott települések közötti kapcsolatokat a város bizonyos szerepköre hívja életre (Bujdosó, 2009a). Ezeknek a kapcsolatoknak az intenzitását határozzák meg, számszerűsítik, amelyek a vonzáskörzet struktúráját is meghatározzák. Általánosan elfogadott tény, hogy ahány funkció, annyi vonzáskörzet létezik (Bodor – Pénzes, 2012), de komplex vonzáskörzet lehatárolása csak a közép fokú funkciók figyelembevételével történhet.

Az egyes városok vonzáskörzeteit a kutatók mind elméleti, mind empirikus úton megpróbálták lehatárolni. Az elméleti lehatárolási módzatok közé tartóznak, az ún. gravitációs modellek is, amelyek deduktív vizsgálati módszerek, és a fizikából átvett Newton tételen alapszanak. Piackutatók használták az Egyesült Államokban a kereskedelmi és szolgáltatási vonzás meghatározására. Két fontos eleme van a modellnek: a tömeg és a távolság. A tömeg szerepét számos mutatóval is helyettesíthetjük: népességszám, vásárlónépesség, kiskereskedelmi egységek alapterülete, lakások száma. A távolság lehet időtávolság, tértávolság vagy költségtávolság (Bujdosó, 2009a).

W. Reilly 1929-ben ezzel a módszerrel 150 város kiskereskedelmi vonzását vizsgálta meg az Egyesült Államokban. Feltételezése szerint két kereskedelmi központnak egy köztük lévő x településre gyakorolt vonzása egyenesen arányos a két város lakosságával, és fordítottan arányos az x távolság négyzetével (Reilly, 1929, idézi Bujdosó 2009a). A módszert az évek során tökéletesítették, és többek között Papp Antal is használta kisebb módosításokkal Debrecen és a környező kiemelt felsőfokú központok (Miskolc, Szeged) és az alacsonyabb rangú központok közötti vonzási határvonalak kijelölésére (Papp, 1981).

A kutatók egyetértenek abban, hogy a gravitációs modellek alkalmazása csak akkor járhat sikerrel, ha a városok közötti térstruktúra homogén, szabályos településekből áll, a gyakorlatban viszont a legtöbb esetben nem így van. Kiegészítő módszerről beszélünk, ami más módszerekkel kombinálva adhat megbízható eredményt (Bujdosó, 2009a).

Az empirikus vizsgálati módszerek sokkal időigényesebb kutatási módszerek, amelyek alkalmazása közelebb visz a valósághoz. Ezek közül az ankét módszer és az ügyfélszámlálás módszerét kell megemlíteni. Az interurbán telefonhívások módszerét a múltban jó eredményekkel használták Magyarországon, amelyet először W. Christaller (Christaller, 1933 idézi Bujdosó, 2009a) vezetett be a szakirodalomba az ismert központi helyek elméletének közreadásával. Tóth József a dél-alföldi vonzásközpontok vonzásterületeinek lehatárolására használta a módszert (Tóth, 1974).

A teljesség igénye nélkül említettem meg ezeket a módszereket, anélkül, hogy részletekbe bocsátkoztam volna, mivel témám nem egy város komplex vonzáskörzetének lehatárolása, hanem egy – közép-fokú funkciók vonzását meghaladó – felsőoktatási vonzásterület vizsgálata.

Az empirikus kutatási módszerek közül az ankét módszert és az ügyfélszámlálás módszerét kell kiemelni.

Az ügyfélszámlálás (hallgatólétszám számlálás) a településföldrajz fentebb leírt témaköréhez kapcsolódik, de valójában az oktatáskutatás, ezen belül az oktatásföldrajzban is használt módszer. Az oktatásföldrajzi kutatások nagy számban alkalmazzák a társadalomföldrajzban (település- és gazdaságföldrajz) alkalmazott módszereket (kartografikus módszer).

SAPIENTIA ERDÉLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM, MAROSVÁSÁRHELYI MŰSZAKI ÉS HUMÁNTUDOMÁNYOK KARA

Erdélyben az önálló magyar egyetem létrehozása 2000-ben konkretizálódik, amikor Kolozsváron létrehozzák a Sapientia Alapítványt. Az alapítvány első ülésén megerősítik az önálló magyar egyetem létrehozásának szándékát. Ugyanebben az évben születik megállapodás a Sapientia Alapítvány és a Határon Túli Magyarok Hivatala között az egyetem finanszírozása érdekében².

Mindez a cselekvés is annak tulajdonítható, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszakban semmilyen eszközzel nem sikerült elérni az önálló állami magyar egyetem létrehozását Romániában (Salat – Papp – Csata – Péntek, 2010).

Az akkreditációs folyamat befejeztével jogi alap létezik az egyetem állami finanszírozására, kérdés hogy lesz elegendő politikai akarat erre, mivelhogy ilyen finanszírozási modell létezik Európában (Tonk, 2012).

2 <http://www.sapientia.ro/data/letoltheto/Sapientia-EMTE-kronologia.pdf>

Az egyetemalapítás és rendszerszintű működtetése különböző földrajzi helyszíneken stratégiai célokat követett. A marosvásárhelyi kar többek közt a város népességi arányainak ellensúlyozását célozza meg, a csíkszeredai kar a térség felzárkóztatását szolgálja. A kolozsvári fakultás az erdélyi magyarság szellemi központjának fel nem adását, valamint a román nemzetpolitikai törekvések ellensúlyozását hivatott megvalósítani (Tonk, 2012).

Az I/2011. évi új oktatási törvény sem biztosítja az önálló állami magyar egyetem létrejöttéhez a törvényi keretet (Monitorul Oficial, Partea I nr. 18 din 10 ianuarie 2011/cap. II. art. 135.).

A törvényrendelet felsőoktatási fejezete viszont jelentős változásokról árulkodik és irányt mutat a felsőoktatás aktuális problémáira: az expanzióra, az EFT³-be való integrációra, a bolognai folyamatra, a magánegyetemi rendszer egyoldalúságára, a minőségbiztosítás szükségességére, az állami szerepvállalás újragondolására és az egyetemi hierarchia kialakításának szükségességére (Veres, 2012).

A Sapientia EMTE⁴-en 2001-ben tartanak először felvételit az engedélyezett szakokon. Elindul a képzés Csíkszeredában és Marosvásárhelyen, majd 2003-tól Kolozsváron is.

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Karán⁵ jelenleg a következő képzési programokon folyik az oktatás-képzés: informatika szak, mechatronika szak, számítástechnika szak, automatika és alkalmazott informatika szak, számítógépes művelettervezés és gyártásirányítás szak, távközlés szak, kertészmérnöki szak, kommunikáció és közkapcsolatok szak, pedagógia szak, egészségügyi szakpolitikák és szolgáltatások szak, fordító és tolmács szak.

Az egyetemen számos kutatóközpont is működik (matematika-informatika, média-kommunikáció, automatizálás, számítástechnika, alkalmazott fizika, kertészet, biológia, alkalmazott kémia és ipari mérnöki kutatási területen)⁶.

MÓDSZEREK

Az adatgyűjtés során szerzett információk szerint a 2002/2003-as egyetemi évben 260-an, a 2007/2008-as egyetemi évben 422-en és a 2012/2013-as egyetemi évben 1271 hallgató tanult a marosvásárhelyi fakultáson. A vonzásterület lehatárolása a településföldrajzi szakirodalomban jól ismert vonzásintenzitási mutató alapján történt meg. Az adatbázist több időkeresztmetszetben (2002/2003, 2007/2008, 2012/2013) az intézmény anyakönyvéből és elektronikus adatbázisából sikerült összeállítanom. Az adatbázisban a hallgatók lakhelyét (település) rögzítettem megyénként. Községhatáros alaptérkép állt rendelkezésemre a térképi megjelenítés céljából, mivel Romániában a község a legkisebb közigazgatási egység. Ebből kifolyólag a településeket csoportosítani kellett községenként, hogy a térképen való megjelenítés feltételei adottak legyenek. Az így összesített adatokhoz a népszámlálási adatokat rendeltem hozzá (2002-es és 2011-es

3 Európai Felsőoktatási Térség

4 Erdélyi Magyar Tudományegyetem

5 <http://www.ms.sapientia.ro/hu>

6 <http://www.ms.sapientia.ro/hu/kutatokozpontok>

népszámlálási adatok⁷). A vonzásintenzitási térképeket a MapInfo Professional 11.0 szoftver segítségével készítettem el.

A vonzásintenzitási mutató kiszámításához a következő képletet alkalmaztam:

$$Vi = Hsz \times 1000 / Nk$$

ahol: **Vi** – vonzásintenzitás

1000 – állandó (1000 főre számolunk vonzást)

Hsz – hallgatószám

Nk – község népessége.

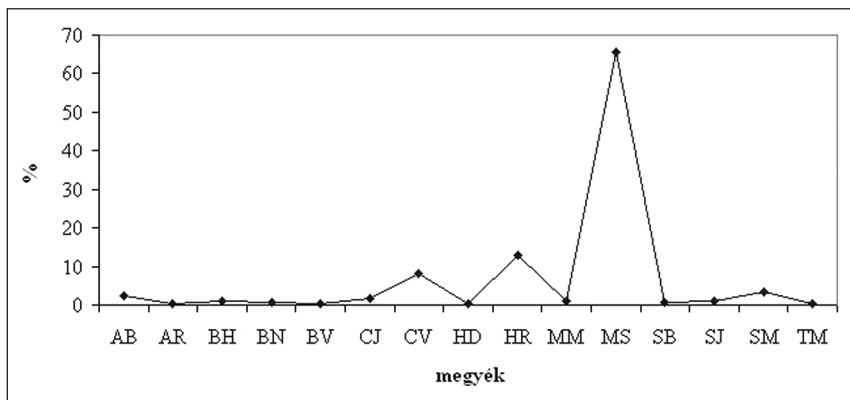
EREDMÉNYEK

A Sapientia EMTE MHTK Marosvásárhelyen a Kántor-Tanítóképző Főiskola és a Református Asszisztensképző Főiskola mellett olyan felsőoktatási intézmény, ahol kizárólag magyar nyelven folyik az oktatás (kivételek a román nyelv és más idegen nyelvek oktatása). Ebből feltételezzük, hogy a felsőoktatási intézmény vonzásterülete a magyarlakta megyék településeire terjed ki.

Három időkeresztmetszetben számoltam ki a vonzásintenzitási mutatót: 2002/2003-as, 2007/2008-as és a 2012/2013-as egyetemi évekre. Mindez a vonzásterület dinamikai vizsgálatát és az expanzió figyelemmel követését is lehetővé tette az említett időszakban.

Az első időkeresztmetszetben két évfolyam adatai kerültek feldolgozásra, mert az említett 2002–2003-as egyetemi évben csak két évfolyam működött az intézményben. A következő időkeresztmetszetekben már a teljes évfolyami létszámokkal dolgoztam. Az eredményeket vonzásintenzitási térképen jelenítettem meg és hasonlítottam össze.

A 2002/2003-as egyetemi évben a két évfolyamon 436 hallgató⁸ kezdte el tanulmányait a felsőoktatási intézményben. A hallgatók százalékarányos megyénkénti megoszlása a 2. ábrán figyelhető meg.

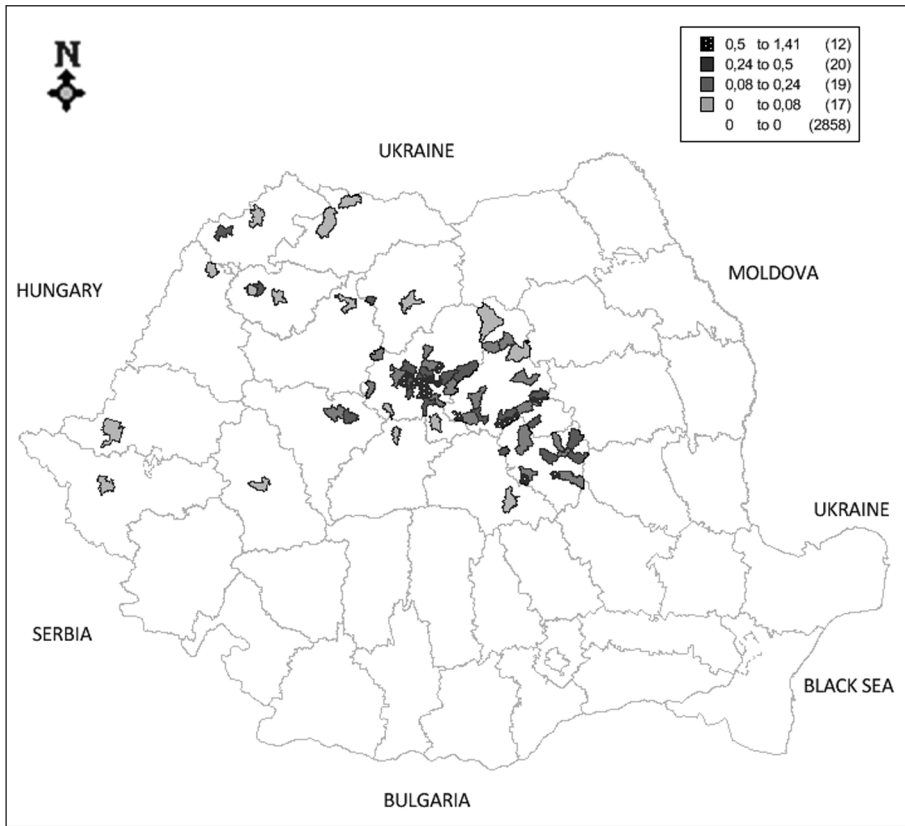

Forrás: intézményi adatszolgáltatás, a szerző szerkesztése.

2. ábra: A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Műszaki és Humántudományok Kar hallgatóinak származási helye megyénként a 2002/2003-as egyetemi évben (%)

⁷ 2011-es hivatalos, de nem végleges népszámlálási adatok

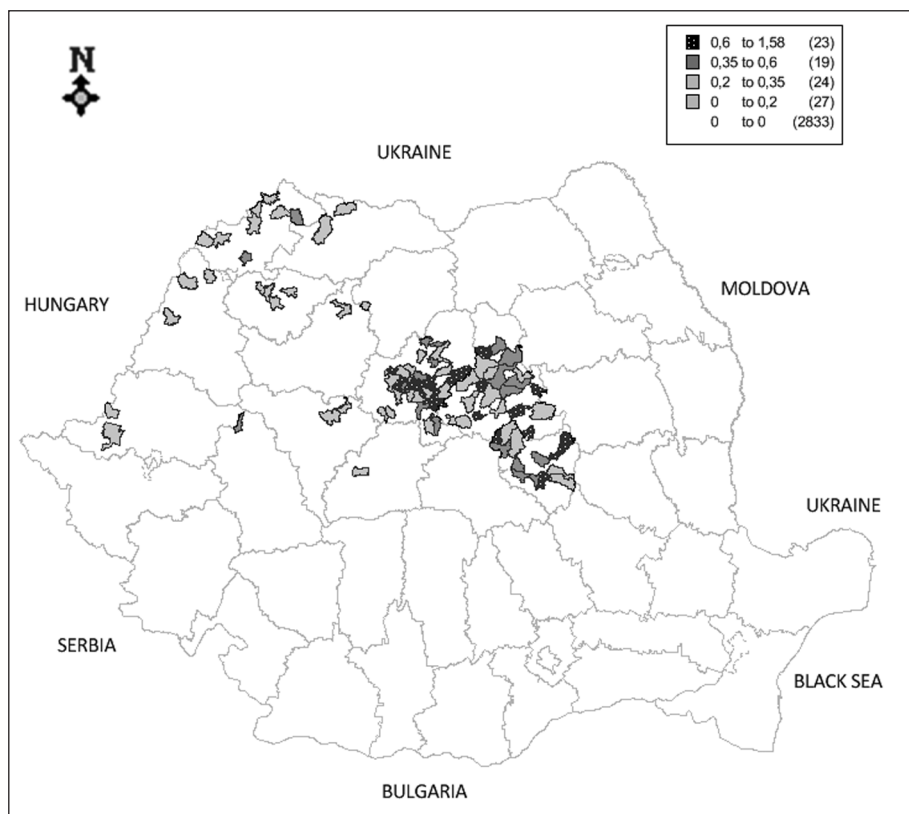
⁸ Adatszolgáltatás alapján mért hallgatólétszám

Forrás: intézményi adatszolgáltatás, a szerző szerkesztése.

3. ábra: *A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK vonzásterülete 2002/2003-as egyetemi évben*

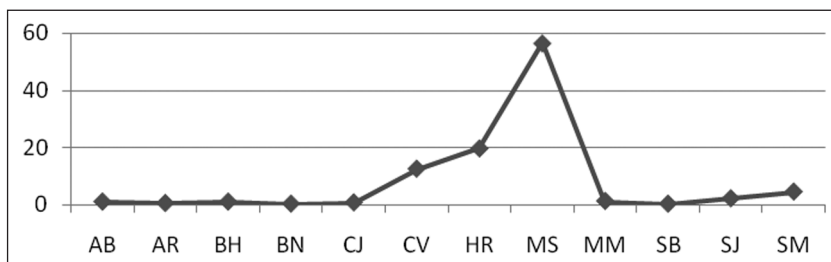
A magyarlakta megyék községei, ezen belül a történelmi Székelyföldből kialakított Maros, Hargita és Kovászna megyék települései emelkednek ki jelentősebb vonzással. Az intézmény elérhetősége, képzési programjai ugyanakkor fontos tényezők, amelyek a vonzásterület alakulását megszabják. A 2002/2003-as egyetemi évben a vonzásterület hézagosnak mondható, ami az alacsonyabb hallgatólétszámmal magyarázható. Jelentős megemlíteni, hogy ezekben a kezdeti években a képzési programok nem akkreditált ideiglenes működési engedéllyel rendelkeztek, amelyek hatással voltak a hallgatói választásra a felvételi idején. A legtöbb hallgató a történelmi Székelyföld városi központjaiból érkezik, de a mérvadó a vonzásintenzitási térkép elkészítésénél az 1000 főre számított hallgatószám, amely a térképen különbségeket eredményez községszinten.

Forrás: intézményi adatgyűjtés, a szerző szerkesztése.

4. ábra: *A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK vonzásterülete 2007/2008-as egyetemi évben*

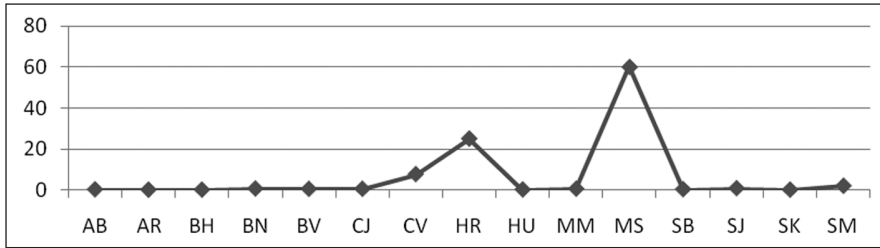
A 2007/2008-as egyetemi évben a hallgatólétszám 423. A történelmi Székelyföld megyéiből érkező hallgatókon kívül a Partium, főleg Szatmár megye néhány településének mutatói emelkednek ki.

Forrás: intézményi adatgyűjtés, a szerző szerkesztése.

5. ábra: *A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK hallgatóinak aránya megyénként (2007–2008)*

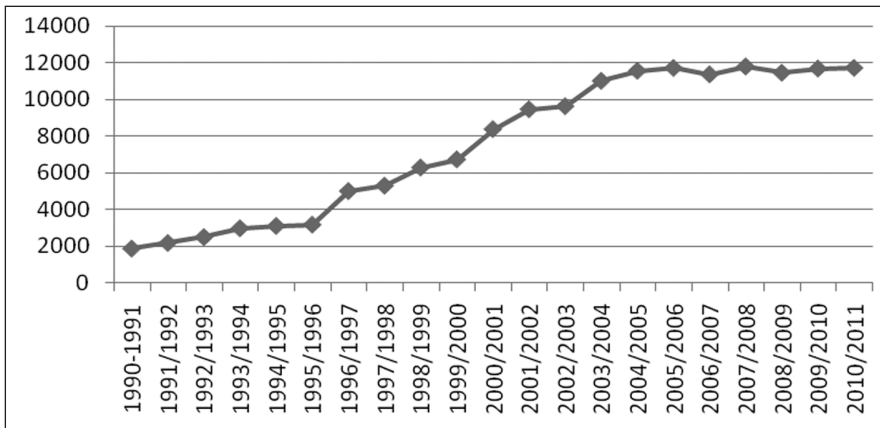
A vonzásterület konszolidálódni látszik, noha a hallgatólétszám a 2002/2003-as egyetemi évhez képest nem gyarapodott az intézményben. Fontos megjegyezni, hogy ebben az egyetemi évben az országban hallgatómaximumot regisztráltak (907 353 hallgató). Ez, a vizsgált intézményben nem jellemző jelenség.

Forrás: intézményi adatgyűjtés, a szerző szerkesztése.

6. ábra: A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK hallgatóinak aránya megénként⁹ (2012–2013)

A 2012/2013-as egyetemi évben a hallgatólétszám országos szinten jelentősen csökkent a 2007/2008-as egyetemi évhez képest, amely főleg a magánegyetemek hallgatólétszám csökkenésével, az iskolás korosztály alacsonyabb beiskolázási mutatóival és a kiegészítő (esti) képzési programok arányának csökkenésével magyarázható. A város hallgatólétszáma az utóbbi években stabil maradt (7. ábra), amit többek között a már említett magyar nyelvű felsőoktatás jelenléte magyaráz.

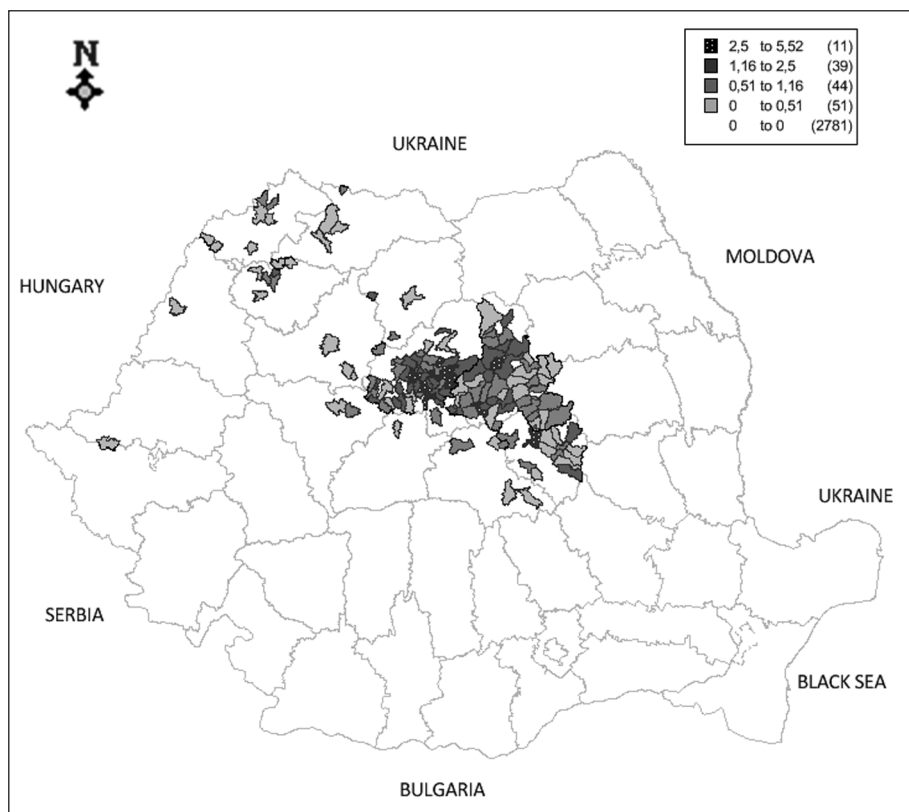
Forrás: a Maros megyei Statisztikai Hivatal¹⁰ kiadványa alapján kiegészítve, saját szerkesztés.

7. ábra: A hallgatólétszám alakulása Marosvásárhelyen 1990–2011 között

⁹ HU=Magyarország, SK=Szlovákia

¹⁰ Anuarul Statistic al Județului Mureș, 2012.

* Fontos megjegyezni, hogy a hivatalos statisztikákba csak az egyetemi akkreditációt elnyert intézmények hallgatói kerülnek be. A Sapientia EMTE 2012-ben nyert akkreditációt (<http://www.sapientia.ro/hu/akkreditacio>).

Forrás: intézményi adatgyűjtés, a szerző szerkesztése.

8. ábra: *A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK vonzásterülete a 2012/2013-as egyetemi évben*

Ebben az egyetemi évben 1271 hallgató tanult a 11 képzési programon. Az expanziós jelen-
ség ebben az egyetemi évben érte el a maximumot az intézményben. Jelezzük, hogy a Sapientia
EMTE 2012-től akkreditált felsőoktatási intézmény. Maros megye településeiről érkeznek a hall-
gatók 60%-a (ebből 428-an Marosvásárhelyről, ami 1/3-a az összhallgatólétszámnak), Hargita
megye részesedése 25%, Kovászna megye településeiről érkezettek aránya megközelíti a 8%-ot.
A vonzásterületről ebben az évben elmondható, hogy konszolidálódott: a történelmi Székely-
föld határai körvonalazódnak a térképen. Rechnitzer és Smahó megállapítása látszik igazolódni
ebben az esetben is miszerint szakok szerint változó módon és intenzitással, de megfigyelhető
az intézmények vonzásterületének fokozatos besűrűsödése (Rechnitzer – Smahó, 2008).

A Maros megyei települések mellett Hargita és Kovászna megyéből is találunk erős vonzással
községet. A Partiumban Szatmár és Szilágy megye települései tűnnek ki hallgatólétszámukkal.
Feltételezem, hogy a Partiumi Keresztény Egyetem Nagyváradon a Nagyvárad Egyetemmel
jelentős szívó hatással vannak a Partium és főleg Bihar megyére. Természetesen Kolozsvár von-
zása is domináns e téren, ami egy nagyobb méretű kutatás elvégzését igényli.

Marosvásárhely felsőoktatási vonzásterületének feltárása hamarosan befejeződik, a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi MHTK¹¹ része ennek a munkának. Erdély felsőoktatási központjai vonzásterületének feltárása fontos feladat az oktatásfejlesztés jövőjét illetően. Az önálló állami magyar egyetem, a magyar fakultások megszervezése szempontjából nélkülözhetetlen a képzési programok feltérképezése és a vonzásterületek dinamikai vizsgálata, nyomon követése. Továbbá, a végzett hallgatók elhelyezkedésének és a vonzásterület humán erőforrás-potenciáljának a vizsgálata is jövőbeni célok lehetnek, amely a térség társadalmi-gazdasági fejlesztésénél jelölne ki a követendő irányokat.

KÖVETKEZTETÉSEK

A felsőoktatási expanzió nem cseng egybe országos és intézményi szinten. A maximum hallgató létszámot országos szinten a 2007–2008-as egyetemi évben regisztrálják, a vizsgált intézményben pedig a 2012–2013-as egyetemi évben a legmagasabb ez a szám. Fontos megjegyezni, hogy ebben az intézményben csak magyar anyanyelvűek tanulnak. Kozma Tamás a kisebbségi felsőoktatási rendszerek kiépülését modernizációs többletként könyveli el, amely az expanzióra hajtóerőként hat és a régió modernizálódását jelentős mértékben előmozdíthatja (Kozma

A megnövekedett hallgatói létszámokra az intézmények differenciálódással és a képzési programdiverzifikációval válaszolnak. Ez a folyamat a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Műszaki és Humán Tudományok Karán is jól nyomon követhető (nagyraért akkreditált alapképzés és mesteri képzés jelenleg, amely bővülést jelent az ideiglenesen engedélyezett, de még nem akkreditált szakokhoz képest).

Az anyanyelvi felsőoktatási képzés utánpótlását a magyarlakta megyék települései biztosítják évről-évre. Meghatározó a történelmi Székelyföld településeinek szerepe a marosvásárhelyi intézmény vonzásterületét illetően. A lokalitás erősödése követhető nyomon az évek folyamán (nő a Maros megyei hallgatók aránya (2012/2013-ban 60% volt).

A hallgatói piac térben egyre jobban összesűrűsödik, amit általánosan Rechnitzer is megállapít kutatásaiban (Rechnitzer, 2009).

Az akkreditáció sikeres lezárása 2010-ben és hivatalos elismerése 2012-ben a hallgatólétszámmra is hatással volt.

A hallgatólétszám szinten tartása a képzés minőségének és a diplomák munkaerőpiaci értékének függvényében fog változni a közeljövőben.

A jövőben az alapképzés fokozatosan általánossá fog válni, ami országos viszonylatban a munkaerőpiacra fog felkészíteni szakembereket. A mester- és doktorképzés szűrőhatással jelentkezik intézményi szinten, amely a kutatás és fejlesztési ágazatoknak képez szakembereket. Mindez a Bologna folyamat hatásának köszönhető, amelyre a háromciklusú felsőoktatási képzés jellemző. Számos szakember megkérdőjelezi a folyamat sikerességét országos és regionális szinten. Szerintük a nyugat-európai egyetemek az egyedüli nyertesei ennek a folyamatnak (Felsőoktatási Kerekasztal I. megszólalói: Dávid L., Péter L., Veres V., Talpas B. 2010).

11 Műszaki és Humántudományok Kar

A jövőben olyan képzési programok indítása célszerű, amelyek hiányoznak a magyar anyanyelvi egyetemi képzés palettájáról, amely reményeink szerint csak bővülni fog a jövőben.

A felsőoktatási expanzió a volt kommunista blokk országában, így Romániában is megkérdőjelezett más fejlett országhoz képest, de a rendszerváltás után rövid idő alatt jelentős fejlődés volt észlelhető a jelenséget illetően. Az expanzió az országos szint és helyi szint között is eltérésekkel zajlik, de ha intézményi szintre megyünk le, akkor láthatjuk, hogy a Sapientia EMTE MHTK - á n a kiterjedés aránya a 2012–2013-as évben éri el a maximumot úgy hallgatószám, mint a képzési programok tekintetében. Ezt a jelenséget esetünkben az egyetemi akkreditációs folyamat sikeres befejezése jelentősen befolyásolta.

FORRÁSJEGYZÉK REFERENCES

1. A terület és településfejlesztés alapjai II. Szerk. Süli-Zakar István. Dialog Campus Kiadó, Budapest–Pécs. 2010.
2. Az erdélyi magyar felsőoktatás helyzete és kilátásai. Támpontok egy lehetséges stratégiához. Szerk. Szikszai Mária. (2010) MTA-KAB Felsőoktatási Munkacsoportja. Ábel Kiadó, Kolozsvár.
3. Bárdi N. – Berki A. – Ulicsák Sz. (2001). Erdélyi Magyar Tudományegyetem megvalósíthatósági tanulmánya. HTMH, Budapest/<http://adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=150/> letöltve: 2013. 03. 21.
4. Beluszky P. (1974). Nyíregyháza vonzáskörzete, a város-falu kapcsolatok jellege és mennyiségi jellemzői Szabolcs-Szatmár megyében. Akadémiai Kiadó, Budapest.
5. Beluszky P. (1999). Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
6. Benedek J. (2000). A társadalom térbelisége és térszervezése. Risoprint, Kolozsvár.
7. Berényi I. (1965). Kiskőrös vonzásterülete. Földrajzi Értesítő XIV. pp. 113–129.
8. Berényi I. (2003). A funkcionális tér szociálgeográfiai elemzése. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
9. Bodor N. – Péntes J. (2012). Eger komplex vonzáskörzetének dinamikai vizsgálata. In: *Tér és Társadalom*, 26 évf., 3 szám. pp. 30–47.
10. Bujdosó Z. (2009a). A megyehatár hatása a városok vonzáskörzetére Hajdú-Bihar megye példáján. Debreceni Egyetemi Kiadó.
11. Dövényi Z. (1977). A vonzáskörzetek történeti kialakulásának és változásának vizsgálati lehetőségeiről. In: *Alföldi Tanulmányok*, Békéscsaba. pp. 132–142.
12. Hrubos I. (2011). Intézményi sokféleség a felsőoktatásban. – In: *NFKK Füzetek* 8/2011. pp 9–30.
13. Katona P. (2008). The Attraction zone of Secondary Education of Târgu Mureş. – In: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Geographia*, LIII, 1, 2008. pp. 169–174.
14. Kozma T. (2000). Kisebbségi oktatás Közép-Európában. – In: *Educatio*, 2000/II. pp. 221–238.

15. Kozma T. (2010). Expanzió, tények és előrejelzések 1983–2020. – In: *Educatio*, 2010/1, Tavasz. pp. 7–18.
16. M. Császár Zs. (2003). A magyar közoktatás területi sajátosságainak oktatásföldrajzi elemzése. PhD értekezés, Földtudományok Doktori Iskola, Pécs.
17. Magyar T. (2012). A romániai magyar egyetem ügyének vitája a kilencvenes években. – In: *Pro Minoritate*, 2012 Tavasz./letöltve: 2013.10.03. http://www.prominoritate.hu/fol_61.html
18. Mendöl T. (1963). Általános településföldrajz. Akadémiai Kiadó, Budapest.
19. Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 18 din 10 ianuarie 2011/cap. II. art. 135./letöltve: 2013. 10. 03.
20. Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 222 din 3 aprilie 2012/letöltve 2013. 10. 05.
21. Papp A. (1981). Debrecen vonzáskörzete. In: *Alföldi Tanulmányok V.*. Békéscsaba. pp. 177–204.
22. Papp Z. A. (1998). A romániai magyar oktatás helyzete 1989 után. – In: *Magyar Kisebbség*, IV. évf. 1998/3–4 (13–14) sz.
23. Pozder P. (1987). Eger vonzáskörzete. *Studia Geographica*, Debrecen.
24. Rechnitzer J. – Smahó M. (szerk.) (2008). Unirégió. Egyetemek a határ menti együttműködésben. MTA RKK, Pécs - Győr.
25. Rechnitzer J. (2009). A felsőoktatás térszerkezetének változása és kapcsolata a regionális szerkezettel. – In: *Educatio* 2009/1. pp. 50–63.
26. Székelyföld. A Kárpát-medence régiói. Szerk. Horváth Gy., MTA-RKK – Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2003.
27. Teperics K. (2009). A debreceni oktatásterületi kapcsolatainak történelmi előzményei. In: *Föld és Ember Új Évfolyam I. (XI.)* 1–2. sz. Didakt Kiadó-DE Néprajzi Tanszék, Debrecen. pp. 61–83.
28. Timár J. (1983). Vonzáskörzet-vizsgálatok Szarvas és Gyoma térségében. In: *Alföldi Tanulmányok VII.*, Békéscsaba. pp. 233–254.
29. Tonk M. (2012). Lehetőségek, modellek, kihívások a kisebbségi felsőoktatás-politikában. Az erdélyi magyar felsőoktatás és a Sapientia EMTE. – In: *Pro Minoritate*, 2012 Tavasz./letöltve: 2013. 10. 03. http://www.prominoritate.hu/fol_61.html
30. Tonk S. (2000). A magyar nyelvű felsőfokú oktatás Romániában. – In: *Educatio folyóirat* 2000/II szám – Kisebbségek Közép-Európában. Vendégszerkesztő: Kozma Tamás, Radics Imre. pp. 406–412.
31. Tóth J. – Péntes I. – Béla D. (1973). A Dél-Alföld oktatási központjainak hierarchiája és vonzáskörzetei. In: *Földrajzi Értesítő XXII.* 2–3. pp. 289–296.
32. Tóth J. – Péntes I. (1971). Szeged oktatási-kulturális vonzása és idegenforgalma. In: *Földrajzi Értesítő XX.* 1. pp. 51–62.
33. Tóth J. (1974). A dél-alföldi vonzásközpontok vonzásterületeinek elhatárolása az interurbán telefonhívások alapján. *Földrajzi Értesítő XXIII.* pp. 56–61.
34. Tóth J. (1977). Az Alföld intercentrális kapcsolatrendszer az interurbán telefonhívások alapján. In: *Alföldi Tanulmányok*, Békéscsaba. pp. 117–131.
35. Trócsányi A. – Tóth J. (2002). A magyarság kulturális földrajza. Pannónia Tankönyvek, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs.

36. Vadász I. (1981). Tiszafüred vonzáskörzete. *Studia Geographica* 4. KLTE Földrajzi Intézet, Debrecen.
37. Vadász I. (1987). Kunhegyes vonzáskörzete. In: *Alföldi Tanulmányok XI.*, Békéscsaba. pp. 279–304.
38. Veres V. (2012). Decentralizáció, minőségbiztosítás és kisebbségi oktatási jogok Romániában az új tanügyi törvényben. – In: *Pro Minoritate, 2012 Tavasz./letöltve: 2013. 10. 03.* http://www.prominoritate.hu/fol_61.html
39. Vofkori L. (1994). Erdély társadalom- és gazdaságföldrajza. Stúdium Kiadó, Nyíregyháza.
40. Vofkori L. (1996). Erdély közigazgatási és etnikai földrajza. Balaton Akadémia, Budapest.